

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1995/11

Karar Sayısı : 1995/63

Karar Günü : 13.12.1995

R.G. Tarih-Sayı :09.10.1996-22782

İPTAL DAVASINI AÇAN : Anamuhalefet Partisi (Anavatan Partisi) Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Adına Grup Başkanvekili Hasan Korkmazcan.

İPTAL DAVASININ KONUSU : 9.12.1994 günlü, 4059 Sayılı "Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"un 7. Maddesinin (a) bendinin üçüncü ve dördüncü tümcelerinin, (c) bendinin altıncı tümcesinin, (e) bendinin tümünün, (f) bendinin üçüncü tümcesinde yer alan "merkez teşkilatı birimlerinde..." sözcükleri ile dördüncü tümcesinin, Geçici 3. Maddesinin birinci ve üçüncü tümcelerinin, Geçici 4. Maddesinin ikinci fıkrasının dördüncü ve beşinci tümceleri ile üçüncü fıkrasının ikinci tümcesinin, Anayasa'nın Başlangıç bölümünün beşinci ve sekizinci paragraflarıyla, 2., 5., 6., 7., 10., 11., 55., 70., 128., 138. ve 153. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralları

9.12.1994 günlü, 4059 sayılı "Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"un iptali istenilen bölümleri de içeren maddeleri şunlardır :

1- "MADDE 1- Bu Kanunun amacı, ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak ve bu politikalar çerçevesinde hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu iktisadî teşebbüsleri ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve malî kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi, ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemlerin yapılması, bankacılık ve sermaye piyasası, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri, sigorta sektörü ve kambiyo rejimine ilişkin faaliyetler ile yatırım ve yatırım teşvik faaliyetlerini düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek amacıyla Hazine Müsteşarlığının, dış ticaret politikalarının tespitine yardımcı olmak, tespit olunan bu politikalar çerçevesinde ihracat, ihracatı teşvik, ithalat, yurt dışı müteahhitlik hizmetleri ve ikili ve çok taraflı ticarî ve ekonomik ilişkileri düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesini teminen Dış Ticaret Müsteşarlığının, kurulmalarına ve teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasları düzenlemektir. Müsteşarlıklar; Başbakana bağlı olup, Başbakan, Müsteşarlıkların yönetimi ile ilgili yetkilerini bir Devlet Bakanı vasıtasıyla kullanabilir. Müsteşarlıklar, merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı kuruluşlardan oluşur. Hazine Müsteşarlığının ana hizmet birimleri, Kamu Finansmanı, Kamu İktisadî Teşebbüsleri, Dış Ekonomik İlişkiler, Banka ve Kambiyo, Sigortacılık, Yabancı Sermaye, Teşvik ve Uygulama ile Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüklerinden müteşekkil olmak üzere sekiz Genel Müdürlükten; Dış Ticaret Müsteşarlığının ana hizmet birimleri ise İhracat, İthalat, Anlaşmalar, Avrupa Birliği, Serbest Bölgeler, Dış Ticarete Standardizasyon ile Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüklerinden müteşekkil olmak üzere yedi Genel Müdürlükten meydana gelir."

2- "MADDE 4- Müsteşarlıklar merkez teşkilatı, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerden oluşur. Müsteşarlıkların merkez teşkilatları ekli cetvellerin (A) ve (B) bölümlerinde gösterilmiştir. Müsteşarlar, Müsteşarlık teşkilatının en üst amiridir. Müsteşarlık hizmetlerini, Hükümetin genel siyasetine, millî güvenlik, kalkınma planları ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve görev ve faaliyet alanına giren konularda diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Müsteşarlar, Başbakan'a veya görevlendirilecek Devlet Bakanına karşı sorumludurlar. Müsteşarlara yardımcı olmak üzere 3'er müsteşar yardımcısı görevlendirilir. Müsteşarlar, Müsteşarlığın ve bağlı kuruluşların her türlü kademedeki yöneticileri, gerektiğinde sınırlarını yazılı olarak açıkça belirlemek şartıyla, yetkilerinden bir kısmını astlarına devredebilirler. Ancak yetki devri, yetki devreden amirin sorumluluğunu kaldırmaz."

3- "MADDE 6- a) Müsteşarlıklar, bakanlıkların kuruluş ve görev esaslarını düzenleyen 27.9.1984 tarih ve 3046 sayılı Kanun ile 10.6.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir. Serbest Bölge Müdürlükleri doğrudan Dış Ticaret Müsteşarlığına bağlıdır. Taşra teşkilatının çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir. Müsteşarlıklar, amaç ve görevlerini yerine getirmek üzere, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurt Dışı Teşkilatı hakkında 13.12.1983 tarih ve 189 sayılı Kanun Hükmünde Kararname esaslarına uygun olarak yurt dışı teşkilatı kurar.

...."

4- "MADDE 7- a) 23.4.1981 tarih ve 2451 sayılı Kanun hükümleri dışında kalan memurların atamaları Başbakan tarafından yapılır. Bu yetki, Müsteşara devredilebilir. Müsteşarlıklarda Personel Dairesi Başkanı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı, Daire Başkanı ve ana hizmet birimlerine Şube Müdürü kadrolarına atanacaklarda uzman veya Müsteşarlık merkez denetim elemanı olmak şarttır. Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü ile Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğündeki Daire Başkanı ve Şube Müdürü kadrolarına çözümleyici, programcı ve istatistikçi unvanına sahip olanlardan da atama yapılabilir. Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanı, Hazine Kontrolörleri, Sigorta Denetleme Kurulu Başkanı, Sigorta Denetleme Uzmanları ve Aktüerleri, Dış Ticaret Kontrolörleri Kurulu Başkanı müşterek karar ile atanır. Bölge Müdürü, Bölge Müdür Yardımcısı, Serbest Bölge Müdürü, Serbest Bölge Müdür Yardımcısı, Dış Ticarete Standardizasyon Denetmeni ve Dış Ticarete Standardizasyon Denetmen Yardımcısı kadrolarına atanacaklarda ise, bu maddenin (b) bendinde belirtilen eğitim şartı aranır. Müsteşarlıklar bağlı kuruluşlarının kuruluş mevzuatındaki atamaya ilişkin hükümler saklıdır.

b) Müsteşarlıklara atanacak uzman yardımcılarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan şartlara ek olarak; bu maddenin (c) bendinde belirtilen şartları haiz olmak ve yönetmeliklerde belirtilen yabancı dillerden en az birini iyi derecede bilmek, yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak, sınavın yapıldığı yılın Ocak ayının ilk gününde 30 yaşını doldurmamış olmak şartları ile en az 4 yıllık eğitim veren siyasal bilgiler, hukuk, iktisadî ve idarî bilimler, iktisat, işletme ve mühendislik fakülteleri ile diğer üniversite ve fakültelerin matematik, istatistik bölümlerinden veya yüksek okullarından ya da bunlara denkliği Yüksek Öğretim Kurulu tarafından onaylanmış yabancı fakülte veya yüksek okullardan mezun olmak şartları aranır.

c) Bu maddenin (b) bendine göre Uzman Yardımcılığına atananlar, en az üç yıl fiilen çalışmak ve her yıl olumlu sicil almak kaydıyla, açılacak Uzman Yeterlik Sınavına girmek hakkını kazanırlar. Sınavda başarılı olanlar çalıştıkları Müsteşarlığa göre "Hazine Uzmanı"

veya "Dış Ticaret Uzmanı" unvanını alırlar. Uzmanlık Yeterlik Sınavında iki defa başarısız olanlar ile olumlu sicil alamayanlar veya sınava girmeye hak kazandığı yılı izleyen iki yıl içinde geçerli mazereti olmaksızın iki sınav hakkını kullanmayanlar, Uzman Yardımcılığı unvanını kaybederler ve durumlarına uygun diğer kadrolara atanırlar. Uzman ve Uzman Yardımcılığı yeterlik ve yarışma sınavlarının yapılma esas ve usulleri ile diğer hususlar yönetmeliklerle düzenlenir. Bu Kanun hükümlerine göre Hazine Uzmanı ve Dış Ticaret Uzmanı unvanını almaya hak kazananlar bu unvanı işgal ettikleri kadroya bağlı olmaksızın taşırlar. Hazine ve Dış Ticaret Uzmanı, Hazine Uzmanı, Dış Ticaret Uzmanı unvanını daha önce almış olup da, bu Kanunun yayımlandığı tarihte Müsteşarlıklarda görevli olmayanlar, Müsteşarlıklarda bir göreve atanmaları halinde, atanmalarının yapıldığı tarih itibarıyla Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Uzmanı unvanını da almaya hak kazanırlar. Yurt dışına lisansüstü eğitim için personel gönderilmesinin usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

d) ...

e) Müsteşarlıklarda Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Müsteşarlık Müşaviri, Genel Müdür, Kurul Başkanı, 1. Hukuk Müşaviri, Personel Dairesi Başkanı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı, Genel Müdür Yardımcısı, Hukuk Müşaviri, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, Daire Başkanı, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürü ve Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdür Yardımcısı, Bölge Müdürü ve Bölge Müdür Yardımcısı, Serbest Bölge Müdürü ve Serbest Bölge Müdür Yardımcısı, Şube Müdürü, Hazine Uzmanı, Dış Ticaret Uzmanı, Hazine Uzman Yardımcısı, Dış Ticaret Uzman Yardımcısı, Çözümleyici, Programcı kadroları karşılık gösterilmek kaydıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer Kanunların sözleşmeli personel hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın sözleşmeli olarak çalıştırılabilir. Müsteşarlıkların merkez teşkilatlarında, bilgisayar, kütüphane, teknik, sağlık ve eğitim işlerinde çalıştırılmak üzere ilgili Bakanın onayı ile yurt içinden veya yurt dışından sözleşmeli olarak yerli ve yabancı kişiler çalıştırılabilir. Sözleşmeli olarak çalıştırılacakların sözleşme usul ve esasları, sayısı, ücret miktarı ve her çeşit ödemeleri Bakanlar Kurulunca belirlenir. Kadro karşılığı sözleşme ile çalıştırılacak personel, istekleri üzerine TC. Emekli Sandığı ile ilgilendirilir. Müsteşarlıkların merkez teşkilatında fiilen çalışan personel Başbakanlığın yararlandığı fazla çalışma ücreti, tazminat ve benzeri tüm mali ve sosyal haklardan aynı usul ve esaslara göre yararlanır. Münhasıran Serbest Bölge Müdürlüklerinde çalıştırılmak üzere, bu maddenin (b) bendinde belirtilen eğitim şartını yerine getirmek kaydıyla uzmanlık gerektiren işlerde bu madde hükümlerine göre personel istihdam edilebilir. Serbest Bölge Müdürlüklerinde çalışan personele 6.6.1985 tarih ve 3218 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde hükmolunan Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonundan maaş ve ücretlerin toplam tutarına kadar her ay tazminat ödenir.

f) Müsteşarlıkların yurt dışı teşkilatındaki Daimi Temsilci Yardımcısı, Ekonomi Başmüşaviri, Ticaret Başmüşaviri, Ekonomi Müşaviri, Ticaret Müşaviri, Ekonomi Müşavir Yardımcısı, Ticaret Müşavir Yardımcısı kadrolarına atanabilmek için Müsteşarlıklarda uzman veya merkez denetim elemanı olmak tercih sebebidir. Müsteşarlıklar kadrolu personelinden, 4 yıllık yükseköğretim kurumlarından veya bunlara denkliği Yüksek Öğretim Kurulu tarafından onaylanmış yabancı fakülte ve yüksek okullardan mezun olanlar, Ekonomi Ataşesi ve Ticaret Ataşesi kadrolarına atanabilirler. Yurt dışı teşkilatına sürekli görevle atanabilmek için bu atamanın yapıldığı tarihte Müsteşarlıklar merkez teşkilatı birimlerinde fiilen en az üç yıldan beri görev yapmış olmak zorunludur. Hizmetin gerektirdiği hallerde, Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı ve Genel Müdür için bu süre şartı aranmaz. Yurt dışı teşkilatına atanacak personel, Müsteşar başkanlığında, Müsteşar Yardımcıları ile Müsteşarın görevlendireceği bir Genel Müdür ve Personel Dairesi Başkanından oluşan Yurt Dışı Sürekli Görev Personel Seçim

Komisyonunca ilgili yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak seçilirler. Yurt dışı teşkilatında görev süresi üç yıldır. Bu süre hizmetin gerektirdiği hallerde Başbakan veya Müsteşarlıkların bağlı bulunduğu Devlet Bakanının onayı ile en çok bir yıla kadar uzatılabilir. Müsteşarlık Disiplin Kurulu Kararı ile dış göreve devam etmesi sakıncalı görülenler veya dış görevde olumsuz sicil alanlar, Yurt Dışı Sürekli Görev Personel Seçim Komisyonunun teklifi üzerine, süresinden önce geri çekilebilirler. İki yıl sonunda başka bir ülkeye yapılacak naklen tayinlerde, yeni görev yerinde görev süresi iki yıldır. Müsteşarlıkların yurt dışı teşkilatı kadrolarına yapılacak atamalara ilişkin esas ve usuller yönetmelikle belirlenir.

..."

5- "GEÇİCİ MADDE 3- Müsteşarlıklar merkez teşkilatında görevli personelden en az 4 yıllık yükseköğretim kurumlarından veya bunlara denkliği kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlardan, 30.11.1997 tarihine kadar Müsteşarlıklar merkez teşkilatında en az üç yıl çalışmış olanlar, Kamu Personeli Yabancı Dil Seviye Tespit sınavından en az (C) düzeyinde not almak kaydıyla, yaş sınırına bakılmaksızın, ilk açılacak yeterlik sınavından en fazla iki kez yararlanarak başarılı olanlar Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Uzmanı olmaya hak kazanırlar. Bu Kanunun yayımı tarihinde Müsteşarlıklarda görevli personelden en az 4 yıllık yüksek öğretim kurumlarından veya bunlara denkliği kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olup, Programcı veya Çözümleyici görevlerini yürütenler yaş sınırına bakılmaksızın bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Programcı ve Çözümleyici kadrosuna atanırlar. 534 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin iptal tarihinden işbu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süreler de dahil olmak üzere, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte İhracat Müdürü ve İhracat Kontrol Memuru kadrolarında görev yapmakta olanlardan hizmet süreleri üç yıldan az olanlar Dış Ticarete Standardizasyon Denetmen Yardımcılığı, hizmet süreleri üç yıldan fazla olanlar ise, Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenliği kadrolarına atanmış sayılırlar."

6- "GEÇİCİ MADDE 4- Hizmet sürelerinin değerlendirilmesinde; bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı veya Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarında geçen hizmetler Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığında geçmiş sayılır. Ayrıca, Hazine Genel Müdürlüğü ve Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreterliğinde geçen hizmetler de Hazine Müsteşarlığında geçmiş sayılır.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığında kadrosuz sözleşmeli olarak çalışanların istihdamlarına, mevcut sözleşme ve tabi oldukları mevzuat hükümlerine göre devam olunur ve ilgililerin 1994 mali yılına ait ücret sözleşmeleri devam eder. Bu Kanunun yayımı tarihinde Müsteşarlıklarda çalışmakta olanlar hariç olmak üzere, 28.7.1967 tarih ve 933 sayılı Kanuna göre sözleşmeli personel istihdam edilemez. Bu Kanun yürürlüğe girmeden önce kadroları kurumlarında kalmak kaydıyla Müsteşarlıklarda görevlendirilmiş personel ile halen 28.7.1967 tarih ve 933 sayılı Kanuna göre istihdam edilen personelin sözleşmeleri Müsteşarın uygun görmesi şartıyla yenilenir. Halen Müsteşarlıklar merkez teşkilatlarında 28.7.1967 tarihli ve 933 sayılı Kanun ile 506 sayılı Kanuna tabi olarak çalışanlar ile kadroları başka kurumlarda bulunmak kaydı ile istihdam olunan personel, Başbakanlık merkez teşkilatında görevli personelin yararlandığı fazla çalışma ücretinden aynı usul ve esaslara göre 3.6.1994 tarihinden geçerli olmak üzere yararlanır. Bu Kanunun yayımı tarihinde Uzman unvanını haiz olmayan ancak, sözleşmeli olarak istihdam edilen Şube Müdürleri ile yüksekokul mezunu Şube Müdürü unvanını almış diğer personelin de Sözleşmeli olarak çalıştırılmasına devam olunur.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Müsteşarlıklar ana hizmet birimlerinde, Şube Müdürü kadrosunda bulunanlar için uzman olma şartı, Bölge Müdürü ve Bölge Müdür Yardımcısı, Serbest Bölge Müdürü ve Serbest Bölge Müdür Yardımcısı ile bu Kanunun yayımı tarihinde Dış Ticarete Standardizasyon Denetmeni unvanını herhangi bir işleme gerek kalmaksızın iktisap eden İhracat Müdürü ve İhracat Kontrol Memuru kadrolarında bulunanlarda, görevlerinin devamı süresince, bu Kanunun 7 nci maddesinin (b) bendindeki eğitim şartı aranmaz. Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında Hazine ve Dış Ticaret Uzmanı veya Hazine Müsteşarlığında Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Müsteşarlığında Dış Ticaret Uzmanı unvanını almış olanlar ile Müsteşarlıklarda Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür, I. Hukuk Müşaviri, Personel Dairesi Başkanı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı, Genel Müdür Yardımcısı kadrolarında bulunanlar durumlarına göre "Hazine Uzmanı" veya "Dış Ticaret Uzmanı" unvanını; Hazine ve Dış Ticaret Uzman Yardımcısı, Hazine Uzman Yardımcısı, Dış Ticaret Uzman Yardımcısı unvanlarını haiz olanlar ise, "Hazine Uzman Yardımcısı" veya "Dış Ticaret Uzman Yardımcısı" unvanını bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte başka bir işleme gerek kalmaksızın almış sayılırlar."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İptal isteminde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- Anayasa'nın Başlangıç bölümünün;

a- Beşinci paragrafı :

"- Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmağa yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;"

b- Sekizinci paragrafı :

"- Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;"

2- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

3- "MADDE 5.- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

4- "MADDE 6.- Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz."

5- "MADDE 7.- Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez."

6- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7- "MADDE 11.- Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."

8- "MADDE 55.- Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

Asgarî ücretin tespitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu gözönünde bulundurulur."

9- "MADDE 70.- Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez."

10- "MADDE 128.- Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir."

11- "MADDE 138.- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görölmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

12- "MADDE 153.- Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Anayasa Mahkemesi bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukukî boşluğu dolduracak kanun tasarı veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

İptal kararları geriye yürümez.

Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet NSEZER, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI ve Ali HÜNER'in katılımlarıyla 1.3.1995 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, dâva dilekçesi ve ekleri, iptali istenilen yasa kurallarıyla, dayanan yasa ve Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öbür yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 4059 Sayılı Yasa Hakkında Genel Açıklama

Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 4059 sayılı Yasa, altı kısım ve biri yürürlük, biri de yürütmeye ilişkin olmak üzere, onbir maddeden oluşmaktadır. Yasa'nın ayrıca onbirde Geçici Maddesi vardır.

Yasa'nın birinci kısmı, "Hazine Müsteşarlığı İle Dış Ticaret müsteşarlığının Amaç, Ana Hizmet Birimleri, Görev ve Teşkilatları ile Müsteşarları"; ikinci kısmı, "Müsteşarlıkların Danışma, Denetim ve Yardımcı Birimleri"; üçüncü kısmı, "Müsteşarlıkların Taşra ve Yurt Dışı Teşkilatları İle Bağlı Kuruluşları ve Döner Sermayeleri"; dördüncü kısmı, "Uzman

Yardımcılığına, Uzmanlığa ve Yurt Dışı Teşkilatına Atanma, Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenliği, sözleşmeli Personel ve Sözleşme ile Araştırma, Etüd ve Proje Yaptırma"; beşinci kısmı, "Çeşitli Hükümler"; altıncı kısmı da "Geçici Hükümler" başlıklarını taşımaktadır.

Dâva dilekçesinde, Yasa'nın 7. maddesi ile, Geçici 3. ve Geçici 4. maddelerinde yer alan kuralların, Anayasa'nın kimi maddelerine aykırılığı savıyla iptali isteminde bulunulmuştur. Bundan sonraki bölümlerde bu savlar, madde sıralarına göre ayrı ayrı incelenecektir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesinin (a) Bendinin Üçüncü ve Dördüncü Tümcelerinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

a- İptali İstenen Kuralların Anlam ve Kapsamı

4059 Sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (a) bendinin üçüncü ve dördüncü tümcelerinde "Müşteşarlıklarda, Personel Dairesi Başkanı, İdari ve Mali İşler Daire Başkanı, Daire Başkanı ve ana hizmet birimlerinde Şube Müdürü kadrolarına atanacaklarda uzman veya Müşteşarlık merkez denetim elemanı olmak şarttır."; "Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü ile Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğündeki Daire Başkanı ve Şube Müdürü kadrolarına çözümleyici, programcı ve istatistikçi unvanına sahip olanlardan da atama yapılabilir." kurallarına yer verilmiştir.

Üçüncü tümce ile birer uzmanlık kuruluşu olan Hazine ve Dış Ticaret Müşteşarlıklarında belirli görevlere atanacaklar için uzman veya Müşteşarlık merkez denetim elemanı olmak koşulu getirilen görevler; Personel Dairesi Başkanı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı, Daire Başkanı ve ana hizmet birimlerinde şube müdürlükleridir. (a) bendinin dördüncü tümcesiyle, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü ile Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğündeki Daire Başkanı ve Şube Müdürü kadrolarına çözümleyici, programcı ve istatistikçi unvanına sahip olanlardan da atama yapılabileceği hükme bağlanmıştır.

Müşteşarlıklarda uzman yardımcısı ve uzman olabilmek belirli koşullara bağlanmıştır. Yasa'nın 7. maddesinin (b) bendinde, Müşteşarlıklara atanacak uzman yardımcılarının nitelikleri belirlenmiştir. Uzman yardımcısı olabilmek için, belirli yüksek okul ve fakülteleri bitirmek ve 30 yaşını doldurmamış olmak kaydıyla sınavlara girerek başarılı olmak gerekmektedir.

Uzman Yardımcılığına atananlar, en az üç yıl fiilen çalışmak ve her yıl olumlu sicil almak kaydıyla, açılacak uzman yeterlik sınavına girmek hakkını kazanmakta ve sınavda başarılı olanlar çalıştıkları Müşteşarlıklara göre, "Hazine Uzmanı" veya "Dış Ticaret Uzmanı" unvanını almaktadırlar. Böylece Müşteşarlıklarda "Uzman" unvanının alınabilmesi kimi kurallara bağlanmıştır.

Yasa'nın 5., 7. ve Geçici 2. maddelerinde sözü edilen Müşteşarlık Merkez Denetim elemanları da, "uzman"lar gibi belirli niteliklere sahip müşteşarlık merkez elemanlarıdır.

Dâva dilekçesinde özetle, bu konudaki düzenlemelerle bazı görevlerin belirli bir sınıfa özgüleştirilerek onlara ayrıcalık tanındığı ve fırsat eşitliğinin zedelendiği, uzman ve merkez denetim elemanı titrini taşımayan 4 yıllık yüksek okul ve dengi okullardan mezun olan diğer

mensupların, hiçbir Anayasal dayanağı olmadığı halde bu görevlere atanmalarının önlenmediği, bunların memuriyetleri sırasında kaydedecekleri yükselme olanaklarının ellerinden alındığı, bu biçimiyle Müsteşarlıklar personelinin liyâkatına ve olumlu sicil alıp almadığına bakılmaksızın, uzman değil ise şube müdürlüğü ve daire başkanlığı gibi üst kadrolara atanmalarının engellendiği, böylece fırsat eşitliğinin ortadan kaldırıldığı, bu durumun Anayasa'nın 10. maddesinde ifadesini bulan eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı gibi, Anayasa'nın Başlangıç Bölümünün beş ve sekizinci fıkraları ile 2., 5., 6., 11. ve 70. maddelerine de aykırı olduğu savında bulunulmuştur.

b- Anayasa'nın 2. ve 10. Maddeleri Yönünden İnceleme

Anayasa'nın yasa önünde eşitlik ilkesinin belirlendiği 10. maddesi ile, aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında, haklı bir nedene dayanmayan ayırım yapılmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Maddede yer alan eşitlik ilkesi eylemli değil, hukuksal eşitliği ifade etmektedir. Eşitlik ilkesi, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olması anlamına gelmez. Kimi yurttaşların değişik kurallara bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise eşitliğe aykırılıktan sözedilemez. Bu ilke, tüm yurttaşların her yönden aynı kurallara bağlı tutulmaları zorunluluğunu içermez. Ancak benzer hukuksal durumda bulunanlar arasındaki farklı uygulamayı engeller.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarında uzmanlık isteyen belirli görevlere atanacaklarda uzman veya Müsteşarlık merkez denetim elemanı olmak koşulunun getirilmesi ve belirli görevler içinde çözümleyici, programcı ve istatistikçi unvanına sahip olanlardan da atama yapılabileceğinin öngörülmesi bu görevlerin özelliği yönünden, kamu yararı ve haklı nedene dayanan bir düzenlemedir. Haklı nedenler ve kamu yararının gerekli kıldığı durumlarda belli görevlere atanacak kişiler yönünden geçerli olacak kimi özel düzenlemeler yapılması, eşitlik ilkesini bozmaz.

Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti de, tüm eylem ve işlemlerinde hukuk kurallarına uyan devlettir. Dâva konusu kuralda hukuk devleti ilkesine bir aykırılık bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle 4059 Sayılı Yasa'nın iptali istenilen 7. maddesi (a) bendinin, üçüncü ve dördüncü tümcelerindeki kuralların, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

c- Anayasa'nın Başlangıç Bölümü'nün 5. ve 8. Paragrafları ile 5., 6. ve 11. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, Yasa'nın 7. maddesi (a) bendinin üçüncü ve dördüncü tümceleri ile yapılan düzenlemenin, Anayasa'nın Başlangıç bölümünün 5. ve 8. paragrafları ile 5., 6. ve 11. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın Başlangıç bölümünün 5. paragrafında, "Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı"; 8. paragrafında da "Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî

ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;" hükmüne bağlanmıştır.

Anayasa'nın 5. maddesinde "Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini sosyal hukuk Devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya ... çalışmaktır.", 6. maddesinde "Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye ve sınıfa bırakılamaz...", 11. maddesinde de "Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ... bağlayan hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." kuralları yer almaktadır.

Dâva konusu düzenleme ile, Müsteşarlıklarda Yasa'da belirlenen görevlere atanacaklar için gerekli olan koşullar belirlenmiştir. Bu belirleme, kimi görevlere atanacaklar için uzman veya müsteşarlık denetim elemanı olmanın gerektiği, kimi görevler için de çözümleyici, programcı ve istatistikçi unvanına sahip olanlardan da atama yapılabileceği biçimindedir.

Başlangıç bölümünün 5. ve 8. paragrafları ile 5., 6. ve 11. maddelerinde yer alan hükümlerin, iptali istenen bu kuralla doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır.

d- Anayasa'nın 70. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, 7. maddenin (a) bendinin üçüncü ve dördüncü tümcelerinin Anayasa'nın 70. maddesine aykırılığı da ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 70. maddesi kamu hizmetlerine girme hakkıyla ilgili bir düzenlemedir. Maddenin birinci fıkrasına göre "Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir" denilmektedir. İkinci fıkrasında da, "Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." kuralına yer verilmiştir. Bu kurallar hizmete alınmada "görevin gerektirdiği niteliklerin" aranacağını bunun dışında hiçbir ayırım yapılamayacağını açıklıkla belirlemektedir. İptali istenilen düzenlemede hiçbir biçimde kamu hizmetine girme hakkının kısıtlanması söz konusu değildir.

Bu nedenle maddenin üçüncü ve dördüncü tümcelerine yönelik, Anayasa'nın 70. maddesine aykırılık savı yerinde görülmemiştir. İptal isteminin reddi gerekir.

2- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesi (c) Bendinin Altıncı Tümcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

(c) bendinin altıncı tümcesinde, "Hazine ve Dış Ticaret Uzmanı, Hazine Uzmanı, Dış Ticaret Uzmanı unvanını daha önce almış olup da, bu kanunun yayımlandığı tarihte Müsteşarlıklarda görevli olmayanlar, Müsteşarlıklarda bir göreve atanmaları halinde, atanmalarının yapıldığı tarih itibarıyla Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Uzmanı unvanını da almaya hak kazanırlar" denilmektedir.

Dâva dilekçesinde, bu düzenleme ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında daha önce uzman unvanını alan, fakat istifa veya naklen atanmak suretiyle bir başka kuruma geçenlerin, Müsteşarlıklarda yeniden bir göreve atanmalarında, eski görev unvanlarını kazanılmış hak olarak almalarının öngörüldüğü, bu biçimde memuriyetten ayrılıp, tekrar memuriyete dönmek isteyenlere ayrıcalık tanınarak uzmanlık unvanı verilmesine karşın, göreve ara vermeden kurumda çalışan başarılı ve yetenekli memurların önünün tıkanması ve uzmanlık hakkının verilmemesinin adalet anlayışı ile uyuşmayacağı ve değişen mevzuattan uzaklaşmış bulunan

kişilere hiçbir koşul öngörülmezsizin bu hakların yeniden verilmesinin ve 7. maddenin (a) bendinde yer alan Anayasa'ya aykırı düzenlemelerle belirli görevlere gelmelerine zemin hazırlanmasının, öncelikle Anayasa'nın kimi maddelerinde ifadesini bulan hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

a- Anayasa'nın 2. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 2. maddesinde, Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti ilkesine de yer verilmektedir. Hukuk devleti olmanın temel koşulu, devletin tüm işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygun olmasıdır. Hukuk Devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her eylem ve işlemi hukuka uygun olan, her anlamda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasakoyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa'nın bulunduğu bilincinde olan devlettir.

4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesi (c) bendinin altıncı tümcesinde, daha önce Hazine ve Dış Ticaret Uzmanı, Hazine Uzmanı ya da Dış Ticaret Uzmanı unvanlarını almış olanlardan, bu Yasa'nın yayımlandığı tarihte Müsteşarlıklarda görevli olmayanların, Müsteşarlıklarda bir göreve atanmaları durumunda, atanmalarının yapıldığı gün itibarıyla Hazine Uzmanı ya da Dış Ticaret Uzmanı unvanlarını da almaya hak kazanacakları hükme bağlanmaktadır. Kamu idareleri ile kamu hizmeti görenler arasındaki ilişkiler, kural tasarruflarla düzenlenmektedir. Bu tasarrufların dayandığı ilkeler, Anayasa'nın 123-129. maddelerinde gösterilmiştir. Bu ilkeler içinde kalınarak, yasa, tüzük, yönetmelik gibi düzenlemelerle konulan kuralların niteliği genel, nesnel (objektif) ve sürekli oluşlarıdır. Kazanılan unvanlarla göreve dönülmesi söz konusu kuralların kişilere uygulanması ile ortaya çıkmaktadır. Genel olarak, bir hak sağlamaya elverişli nesnel yasa kurallarının uygulanması ile doğan öznel hakkın korunması yasakoyucunun takdirine bağlıdır.

Hazine ve Dış Ticaret uzmanı, Hazine uzmanı ve Dış Ticaret uzmanı unvanları 4059 sayılı Yasa'dan önce yürürlükte bulunan, 16.4.1986 günlü, 3274 sayılı yasada kimi değişiklikler yapan 29.7.1986 günlü, 256 sayılı Kararname ile edinilmiş, 14.8.1991 günlü, 436 sayılı, 16.9.1993 günlü, 508 sayılı, 3.6.1994 günlü, 534 sayılı ve 3.6.1994 günlü, 535 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle de yinelenmiştir. 4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesi (c) bendi ile de bu haklar güvence altına alınmakta, bu unvanları daha önce kazanmış olanların Müsteşarlıklarda bir göreve atanmaları durumunda, atanmalarının yapıldığı tarih itibarıyla Hazine uzmanı ya da Dış Ticaret uzmanı unvanını da almaya hak kazanacakları hükme bağlanmaktadır.

Kazanılmış unvanlarıyla atanma, yasakoyucunun yetki alanı içinde olup, bu yoldaki düzenlemenin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı söz konusu değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

b- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, kurum içinde yetişen ve yükselmek beklentisi içinde bulunan kimselere tanınmayan hakların, hizmet verdiği kurumdan ayrılarak, hizmetlerden, gelişen ve değişen mevzuattan uzaklaşmış bulunan kişilere hiçbir koşul öngörülmezsizin yeniden

verilmesinin ve 7. maddenin (a) bendindeki düzenlemelerle de belirli görevlere gelmelerine zemin hazırlanmasının, Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 10. maddesindeki "yasa önünde eşitlik ilkesi" hukuksal durumları benzer olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile, yasa önünde eşitlik, yani hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Özelliklere, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi aykırı değil, geçerli kılar. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz.

7. maddenin (c) bendiyle, kararın bir önceki bölümünde de açıklandığı üzere, kurumda önceden çalışarak belirli unvanları almağa hak kazananların, yeniden mesleğe dönmeleri halinde kazanılmış unvanları korunmaktadır. Bu unvanlar korunurken, dâva dilekçesinde ileri sürüldüğü gibi kurumda çalışan personelin hakları kısıtlanmamaktadır. Kurumda çalışanlar da Yasada belirlenen hususları yerine getirmek koşuluyla, Hazine Uzmanı ya da Dış Ticaret Uzmanı unvanlarını almaya hak kazanmaktadırlar.

Bu nedenlerle Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık savı yerinde bulunmamıştır. İstemin reddi gerekir.

c- Anayasa'nın 70. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, iptal konusu tümce ile yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 70. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 70. maddesi kamu hizmetlerine girme hakkıyla ilgilidir. Oysa 4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesi (c) bendinin altıncı tümcesi ile, daha önce kurumda çalışmış ve belirli unvanları kazanmış kişilerin ayrıldıktan sonra yeniden göreve dönmeleri durumunda uygulanacak esaslar belirlenmiştir. Bu esasların Anayasa'nın 70. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

d- Anayasa'nın 5., 6. ve 11. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, 7. maddenin (c) bendinin altıncı tümcesi ile yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 5., 6. ve 11. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 5. maddesinde, Devletin temel amaç ve görevleri, 6. maddesinde egemenlik, 11. maddesinde de Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkeleri kurala bağlanmaktadır.

Dâva konusu tümce ile yapılan düzenlemenin, Anayasa'nın belirtilen maddeleri ile ilgisi bulunmamaktadır.

3- 4059 sayılı Yasa'nın 7. Maddesinin (e) Bendinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

(e) bendi ile iki ana konuda düzenleme yapılmaktadır. Bunlardan birincisi sözleşmeli personel çalıştırılması, ikincisi de kimi personele fazla çalışma ücreti ve tazminat ödenmesiyle ilgilidir.

a- 7. Maddenin (e) Bendinin Birinci, İkinci ve Altıncı Tümcelerinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Dâva konusu maddenin (e) bendinin belirtilen tümceleri, Müsteşarlıklarda kimi görevlerde sözleşmeli personel çalıştırılması, merkez teşkilatlarındaki kimi görevlerde yurt içi ve dışından, yerli ve yabancı sözleşmeli personel çalıştırılması; münhasıran Serbest Bölge Müdürlüklerinde çalıştırılmak üzere, bu maddenin (b) bendinde belirtilen eğitim şartını yerine getirmek koşuluyla, uzmanlık gerektiren işlerde bu madde hükümlerine göre personel istihdam edilmesiyle ilgilidir.

Dâva dilekçesinde, belirtilen tümcelerdeki düzenlemelerle ilgili olarak özetle, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarında Devlet memuru statüsünde görev üstlenecek bazı memurlara, kadro karşılığı sözleşme olanağının tanınmasının Anayasa'nın 128. maddesine aykırı olduğu, bu durumun 657 sayılı Yasa hükümlerine göre çalışanlarla olduğu kadar, kendi içinde de eşitsizlik yarattığı, bu nedenlerle de Anayasa'nın 2., 7., 10., 55. ve 128. maddelerine açık aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

aa- Anayasa'nın 128. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 128. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında, Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceği, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin yasa ile düzenleneceği kuralına yer verilmiştir.

7. maddenin (e) bendinde sözü edilen sözleşmeli personel şunlardır:

- Müsteşarlıklarda kadroları karşılık gösterilmek kaydıyla çalıştırılabilecek sözleşmeli personel;

- Müsteşarlıklar merkez teşkilatlarında bilgisayar, kütüphane, teknik, sağlık ve eğitim işlerinde çalıştırılabilecek sözleşmeli personel;

- Münhasıran Serbest Bölge Müdürlüklerinde uzmanlık gerektiren işlerde çalıştırılacak sözleşmeli personel.

Genelde kabul gören tanımı ile sözleşmeli personel, sözleşme ile çalışan ve işçi statüsünde olmayan personeldir. Bu tür personelin istihdamında "akdî" bir durum söz konusudur. Sözleşme bireyin hak ve yetkilerini, çalışacağı kurumla olan ilişkilerini gösterecek ve yönetecek bir takım hükümleri de içerir. Böylece, sözleşme taraflar için yeni hukuksal durumlar yaratır. Bu nitelikteki personelin, Devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerde çalıştırılması olanağının bulunup bulunmadığı, kamu hizmeti görevlileri ile genel ilkeleri saptayan Anayasa'nın 128. maddesine göre belirlenecektir.

Bu maddeye göre, Devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler "memurlar" ve "diğer kamu görevlileri" tarafından görülecektir. burada "diğer kamu görevlisi" kavramının ne tür kamu personelini kapsadığı, sözleşmeli personelin de bu kavram içine girip girmediğini belirlemek, sorunun çözümünde öncelik taşımaktadır.

128. maddede sözü edilen "diğer kamu görevlileri" kavramı memurlar ve işçiler dışında, kamu hizmetinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerde, kamu hukuku ilişkisiyle çalışanları kapsamaktadır.

Anayasa'nın 123. maddesine göre "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir." İdarenin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevleri 128. maddeye göre, "memurlar" ve "diğer kamu görevlileri" eliyle yürütülür. Devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerde "memur" ve/veya "diğer kamu görevlileri"nden hangisinin çalıştırılacağına ilişkin tercih yasakoyucunun takdir alanı içindedir.

4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (e) bendinde, kadroları karşılık gösterilmek kaydıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın kimi görevlerde sözleşmeli personel çalıştırılabileceği kurala bağlanmıştır.

Açıklanan nedenlerle (e) bendinin birinci, ikinci ve altıncı tümceleri Anayasa'nın 128. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.

bb- Anayasa'nın 2. ve 7. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, belirtilen kuralların Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan "hukuk devleti" ilkesi hukukun üstünlüğüne, demokratik düzene saygı ve bağlılığı kurala bağlamakta, tüm işlem ve eylemlerin hukuka uygunluğunun geçerlik koşulu olacağı açıklanmaktadır. Bu anlamda, yasaların Anayasa'daki ilgili kurallara uygun olması zorunluluğu, hukuk devleti ilkesinin ilk görevlerindendir. Anayasa'nın yasama yetkisi başlıklı 7. maddesinde de yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği kurala bağlanmıştır.

Sözleşmeli personel çalıştırılması konusunda Yasa ile yapılan bu belirlemenin, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesini kurala bağlayan 2. maddesiyle yasama yetkisinin devredilemeyeceğini hükme bağlayan 7. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

cc- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde (e) bendinin belirtilen tümcelerinin, 657 sayılı yasa hükümlerine göre memur istihdam etmekte olan kuruluşlarda çalışan memurlar arasında eşitsizlik yarattığı kadar aynı zamanda kendi içinde de eşitsizliğin kaynağını oluşturduğu ve Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Durum ve konumlardaki farklılık, hukuksal özellikler, kimi kişiler için değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanılarak, yasalarla farklı uygulamalar getirilmesinden, eşitlik ilkesinin zedelendiği sonucu çıkarılamaz.

657 sayılı Yasa'ya göre çalışanlarla sözleşmeli personelin hukuksal konumları farklı olduğundan, bunların farklı kurallara bağlı tutulması da Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. İptal isteminin reddi gerekir.

dd- Anayasa'nın 55. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 55. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 55. maddesi, "ücret emeğin karşılığıdır. Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır." kuralını içermektedir.

Anayasa'nın 128. maddesinde belirtilen "diğer kamu görevlileri" kapsamında değerlendirilen sözleşmeli personelin farklı ücret sistemine tâbi olması, hukuksal konumlarının farklı olması nedeniyle Anayasa'nın ücrette adalet sağlanmasıyla ilgili 55. maddesine aykırılık oluşturmaz. İptal isteminin reddi gerekir.

ee- Anayasa'nın 153. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarıyla kamu kesiminde sözleşmeli personel istihdamına ilişkin düzenlemelerin iptal edildiği, buna karşın 4059 sayılı Yasa'da yapılan düzenlemelerle sözleşmeli personel çalıştırılmasına olanak sağlanmasının Anayasa'nın 153. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında, Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organları ile yönetim makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağı öngörülmüştür. Bu kural gereğince, Yasama organı, yapacağı yeni düzenlemelerde daha önce aynı konuda verilen Anayasa Mahkemesi kararlarını gözönünde bulundurmamak, bu kararları, etkisiz kılacak biçimde yeni yasa çıkarmamak, Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen kuralları tekrar yasalaştırmamak yükümlülüğündedir. Yasama organı, kararların yalnız sonuçları ile değil, bir bütünlük içinde gerekçeleri ile de bağlıdır. Çünkü kararlar, gerekçeleriyle, genel olarak yasama işlemlerini değerlendirme ölçütlerini içerirler ve Yasama etkinliklerini yönlendirme işlevi de görürler. Bu nedenle Yasama organı, düzenlemelerde bulunurken iptal edilen yasalara ilişkin kararların sonuçları ile birlikte gerekçelerini de gözönünde bulundurmak zorundadır. İptal edilen yasalarla sözcükleri ayrı da olsa aynı doğrultu, içerik ya da nitelikte yeni yasa çıkarılması Anayasa'nın 153. maddesine aykırı olur.

Bir yasa kuralının Anayasa'nın 153. maddesine aykırılığından söz edilebilmesi için iptal edilen önceki kural ile aynı olması gerekmiyip benzer nitelikte olması yeterlidir. Bunların saptanabilmesi için öncelikle, aralarında "özdeşlik", yani anlam ve nitelik ile "teknik, içerik ve kapsam" yönlerinden benzerlik olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin iptal kararları incelendiğinde, bunlarla 4059 sayılı Yasa'nın ilgili maddeleri arasında konu, amaç, kapsam, ilke ve içerik yönlerinden bir ayniyet veya benzerlik bulunmadığı görülmektedir.

Bu nedenlerle Anayasa'nın 153. maddesine yönelik aykırılık savı yerinde görülmemiştir. İptal isteminin reddi gerekir.

ff) Anayasa'nın 138. Maddesi Yönünden İnceleme Dâva dilekçesinde incelenen tümceler Anayasa'nın 138. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında yer alan "yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." biçimindeki kural, mahkeme kararlarının bağlayıcılığına ilişkin genel bir düzenlemedir. Önceki bölümde belirtildiği gibi Anayasa Mahkemesi kararlarının yerine getirilmesi zorunluluğuna Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında özel olarak yer verilmiştir. Bu nedenle (e) bendinin incelenen tümcelerinin Anayasa'nın 138. maddesiyle doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır.

b- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesi (e) Bendi Üçüncü Tümcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

(e) bendinin üçüncü tümcesinde, "sözleşmeli olarak çalıştırılacakların sözleşme usul ve esasları, sayısı, ücret miktarı ve her çeşit ödemeleri Bakanlar Kurulu'nca belirlenir." hükmü yer almıştır.

Dâva dilekçesinde, 7. maddenin (e) bendinin üçüncü tümcesi ile yapılan düzenlemeyle Müsteşarlıklarda çalışmakta olan memurlardan bir kısmının sözleşmeli olarak istihdam edilebileceklerinin ve bunların her türlü özlük haklarının Bakanlar Kurulu kararıyla tesbit edileceğinin öngörüldüğü, yapılan bu düzenlemenin Anayasa'nın 2., 7., 10., 55. ve 128. maddelerine aykırılık teşkil edeceği ileri sürülmüştür.

aa- Anayasa'nın 2., 7. ve 128. Maddeleri Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 2. maddesi hukuk devleti ilkesini, 7. maddesi de yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğunu ve devredilemeyeceğini kurala bağlamaktadır.

Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında da, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin yasayla düzenleneceği belirtilmiştir.

Dâva konusu kuralda, sözleşme usul ve esasları ile sözleşmeli personelin sayısı, ücret miktarı ve her çeşit ödemelerinin Bakanlar Kurulu'nca saptanacağı belirtilmiştir.

Anayasa'nın kamu hizmeti görevlileriyle ilgili 128. maddesinin ikinci fıkrasında, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin yasayla düzenleneceği öngörülmüştür. Anayasa'nın bu açık hükmüne karşın, 4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesi (e) bendinin üçüncü tümcesinde, Anayasa'nın 128. maddesinde sözü edilen "diğer kamu

görevlileri" arasında sayılan sözleşmeli personelin, sözleşme usul ve esasları ile, sayısı, ücret miktarı ve her çeşit ödemelerinin belirlenmesi Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır.

Yasayla düzenlenmesi gereken konuları Bakanlar Kurulu'nun yönetsel düzenlemesine bırakmak, sözleşme usul ve esaslarının yanısıra ücret miktarının ve her çeşit ödemelerin de bu yolla saptanmasına olur vermek, Anayasa'nın hem 128. maddesine hem de yasama yetkisinin devri niteliğinde görüldüğünden 7. maddesine aykırıdır.

Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırı olan bu kural, aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin belirlendiği 2. maddesine de aykırıdır.

Bu nedenlerle 4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesi (e) bendinin üçüncü tümcesinin Anayasa'nın 2., 7. ve 128. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali gerekir.

Güven DİNÇER bu görüşe katılmamıştır.

bb- Anayasa'nın 10. ve 55. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva konusu kuralın Anayasa'nın kanun önünde eşitlik ilkesini belirleyen 10. maddesi ve ücrette adalet sağlanması ilkesini belirleyen 55. maddesi ile doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır.

c- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesi (e) Bendi Dördüncü Tümcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Dâva konusu tümce de "kadro karşılığı sözleşme ile çalıştırılacak personel, istekleri üzerine TC.Emekli Sandığı ile ilgilendirilir" denilmektedir.

aa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, bir kısım sözleşmeli personelin TC. Emekli Sandığına, diğer bir kısmının Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olmasının eşitsizliğin ve imtiyazlı bir sınıf oluşturulmasının örneğini teşkil edeceği ileri sürülmüş ve yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 2., 7., 10., 55. ve 128. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali isteminde bulunulmuştur.

Tümce ile, kadro karşılığı sözleşme ile çalıştırılacak personele, istemeleri halinde TC. Emekli Sandığı ile ilgilendirme olanağı verilmektedir. Dâva dilekçesinde ileri sürüldüğü gibi, sözleşmeli personelden kimilerinin TC. Emekli Sandığı ile ilgilendirilirken kimilerinin ilgilendirilmemeleri, bunların hukuksal konumlarının farklılığı nedeniyle eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. İptal isteminin reddi gerekir.

bb- Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde söz konusu tümceyle ilgili Anayasa'ya aykırılık savı eşitlik ilkesinin bozulmasına dayandırılmış, ancak (e) bendinin tümüne yönelik aykırılık savında Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. maddeleri de sayılmıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti, 7. maddesinde yasama yetkisi, 55. maddesinde ücrette adalet sağlanması ve 128. maddesinde de kamu hizmeti görevlileriyle ilgili kurallar belirlenmiştir.

(e) bendinin dördüncü tümcesi ile getirilen kuralın Anayasa'nın belirtilen maddelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

d- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesi (e) Bendi Beşinci Tümcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Beşinci tümcede, "Müsteşarlıkların merkez teşkilatında fiilen çalışan Personel Başbakanlığın yararlandığı fazla çalışma ücreti, tazminat ve benzeri tüm malî ve sosyal haklardan aynı usul ve esaslara göre yararlanı" hükmü yer almaktadır.

Dâva dilekçesinde, (e) bendinde yapılan düzenleme ile, Müsteşarlıkların merkez teşkilatlarında çalışacak memurların, Başbakanlık memurlarının yararlandığı fazla çalışma ücretinden aynı esas ve usuller dahilinde yararlanmalarının öngörüldüğü, bunun Anayasa'nın 10. ve 55. maddelerinde yer alan ilkelere aykırı olduğu, ayrıca merkez teşkilatında çalışan personele uygulanan 10.10.1984 günlü ve 3056 sayılı Yasa'nın 31. maddesine atıfta bulunularak, hem yargı yolundan kaçıldığı, hem de merkez teşkilatında çalışan memurlara fazla çalışma ücreti ödenmesinin sağlandığı, bu düzenlemenin 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın 178. maddesine göre fiilen fazla çalışma yaparak ücret alan memurlar arasında büyük eşitsizlik ve adaletsizlik yarattığı ileri sürülmüş ve madde ile yapılan düzenlemenin tamamının Anayasa'nın 2., 7., 10., 55. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu savında bulunulmuştur.

aa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 1. maddesinin ikinci ve üçüncü tümcelerinde, "Müsteşarlıklar; Başbakana bağlı olup, Başbakan, Müsteşarlıkların yönetimi ile ilgili yetkilerini bir Devlet Bakanı vasıtasıyla kullanabilir. Müsteşarlıklar, merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı kuruluşlardan oluşur" denilmektedir.

Dâva dilekçesinde sözü edilen 10.10.1984 günlü, 3056 sayılı "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek kabulü Hakkında Kanun"un 31. maddesinde de, Başbakanlık merkez teşkilatı kadrolarında çalışan memurlara ödenecek fazla çalışma ücretleri kurala bağlanmıştır.

Yasa önünde eşitlik ilkesi, yukarda vurgulandığı gibi her yönüyle aynı hukuki durumda bulunanlar için söz konusudur. Aynı durumda bulunanların aynı, ayrı durumda bulunanların ayrı kurallara bağlanması eşitlik ilkesini zedelemeyiz.

Başbakana bağlı bir kuruluşun personelinin, Başbakanlığın yararlandığı fazla çalışma ücreti, tazminat ve benzeri malî ve sosyal haklardan aynı usul ve esaslara göre yararlanmasının öngörülmesi, yasa önünde eşitliği bozmamaktadır.

Bu nedenle, dâva konusu 7. maddenin (e) bendi beşinci tümcesi, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.

İptal isteminin reddi gerekir.

bb- Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, 7. maddenin (e) bendi beşinci tûmcesinde yer alan düzenlemenin Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sür÷lmüştür.

Beşinci tûmcede yer alan kural yasama organının takdir alanı içinde yapılmış bir düzenleme olup, Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. maddelerinde belirlenen "hukuk devleti", "Yasama yetkisinin devredilmezliği", "ücrette adalet sağlanması" ve "kamu hizmeti görevlileri"yle ilgili kurallara aykırılık oluşturmamaktadır.

Bu nedenle, iptal isteminin reddi gerekir.

e- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesi (e) Bendi Yedinci Tûmcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

7. maddenin (e) bendinin yedinci tûmcesinde, "Serbest Bölge Müdürlüklerinde çalışan personele 6.6.1985 gün ve 3218 sayılı Yasa'nın 7. maddesinde hükmolunan Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonundan maaş ve ücretlerin toplam tutarına kadar her ay tazminat ödenir" denilmektedir. Tûmcede sözü edilen 3218 sayılı Serbest Bölgeler Yasası'nın 7. maddesinde; "Serbest bölgelerin kurulması, bakım ve onarımı, geliştirilmesi, ilgili araştırma, eğitim ve sosyal tesislerinin yapılması, kullanıcıların ve Türkiye'den mal alımlarının teşviki maksadıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde "Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonu" kurulmuştur" denildikten sonra fonun kaynakları belirtilmiş ve sonrada "Fona tahsisat ile fondan yapılacak harcamalara ait usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir. Bu fon Başbakanlık tarafından yönetilir. Fonun denetimi, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nca yapılır" kuralı getirilmiştir.

Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliğinin 44. maddesinin son fıkrasında da; "kanun, kararname, tüzük ve yönetmeliklerle, tutar ve oranları kesin olarak tesbit edilmiş harcama ve aktarmaların yapılmasına Genel Müdürlük yetkilidir" denilmiştir.

Dâva dilekçesinde, Serbest Bölge Müdürlüklerinde memur olarak istihdam edilen personele, diğerkurum ve kuruluşlarda çalışan memurlardan farklı olarak, serbest bölgeler fonundan maaşlarının dışında, maaş ve her türlü ücretlerinin toplamı kadar tazminat ödenmesinin kamu kurumları arasında ücret adaletsizliği yarattığı, bu düzenlemenin Anayasa'nın 2., 7., 10., 55. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sür÷lmüştür.

Yedinci tûmce, serbest bölge müdürlüklerinde çalışan personele, Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonundan maaş ve ücretlerinin toplam tutarı kadar her ay tazminat ödenmesine yöneliktir. Amaç, bu bölgelerde çalışmayı özendirmek ve eleman teminine yönelik olup haklı nedenlere dayanmaktadır.

aa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 10. maddesinde öngör÷len eşitlik ilkesi, herkesin her yönden ayrı kurallara bağlı kalacağı anlamına gelmez. Maddedeki yasaklama, birbiriyle aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını önlemeye yöneliktir. Durum ve konumlardaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanılarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Yapılan düzenlemeler, Türkiye'de dış satım için yatırım ve üretimi artırmak, yabancı sermaye ve teknoloji girişini hızlandırmak, ekonominin girdi gereksinimini ucuz ve düzenli biçimde temin etmek, dış finansman ve ticaret olanaklarından daha fazla yararlanmak üzere kurulan serbest bölgelerin gelişimini hızlandırmak için bu kuruluşlara daha nitelikli eleman teminine yönelik bulunmaktadır.

Bu nedenlerle dâva konusu tümcede, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık görülmemiştir. İptal isteminin reddi gerekir.

bb- Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, (e) bendi ile yapılan düzenlemenin tümünün Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ve iptali gerektiği ileri sürülmüştür.

İddia (e) bendinin yedinci tümcesi yönünden incelendiğinde,

Bu tümce ile, serbest bölge müdürlüklerinde çalışan personele her ay, Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonundan maaş ve ücretlerinin toplam tutarına kadar tazminat ödenmesinin kurala bağlandığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın hukuk Devleti, yasama yetkisinin devredilmezliği, ücrette adalet sağlanması ve kamu hizmeti görevlileriyle ilgili ilkeleri kurala bağlayan 2., 7., 55. ve 128. maddelerine aykırı bir yönü bulunmayan tümcenin, önceki bölümlerde açıklanan gerekçelerle iptal isteminin reddi gerekir.

f- 4059 Sayılı Yasa'nın 7. Maddesi (f) Bendi, Üçüncü Tümcesinde Yer Alan "... Merkez Teşkilatı Birimlerinde..." Sözcükleri ile, Dördüncü Tümcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

(f) bendinin üçüncü tümcesinde; "Yurt dışı teşkilatına sürekli görevle atanabilmek için bu atamanın yapıldığı tarihte müsteşarlıklar merkez teşkilatı birimlerinde fiilen en az üç yıldan beri görev yapmış olmak zorunludur.", dördüncü tümcesinde de; "Hizmetin gerektirdiği hallerde, müsteşar, müsteşar yardımcısı ve genel müdür için bu süre şartı aranmaz" kuralına yer verilmiştir.

4059 sayılı Yasa'nın 6. maddesinde, müsteşarlıkların taşra ve yurt dışı teşkilatları ile bağlı kuruluşları ve döner sermayeleri ile ilgili hükümler belirlenmiştir. Bu maddeye göre, "Müsteşarlıklar, bakanlıkların kuruluş ve görev esaslarını düzenleyen 27.9.1984 tarih ve 3046 sayılı kanun ile 10.6.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümlerine uygun olarak taşra teşkilatı kurmaya yetkilidir. Serbest Bölge Müdürlükleri doğrudan Dış Ticaret Müsteşarlığına bağlıdır. Taşra teşkilatının çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir. Müsteşarlıklar, amaç ve görevlerini yerine getirmek üzere, kamu kurum ve kuruluşlarının Yurt Dışı Teşkilatı Hakkında 13.12.1983 tarih ve 189 sayılı Kanun Hükmünde Kararname esaslarına uygun olarak yurt dışı teşkilatı kurar"

4059 sayılı Yasa'nın 4. maddesinde sözü edilen ve Yasa'ya eklenen (1) sayılı cetvelin (A) bölümünde Hazine Müsteşarlığı Merkez Teşkilatında ve Taşra Teşkilatında, (B) bölümünde de Dış Ticaret Müsteşarlığının Merkez Teşkilatında ve taşra Teşkilatında hangi sınıfların, unvanların ve kadro adedinin bulunacağı belirlenmiştir.

4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesi (f) bendinin birinci ve ikinci tümcelerinde de; "Müsteşarlıkların yurt dışı teşkilatındaki Daimi Temsilci Yardımcısı, Ekonomi Başmüşaviri, Ticaret Başmüşaviri, Ekonomi Müşaviri, Ticaret Müşaviri, Ekonomi Müşavir Yardımcısı, Ticaret Müşavir Yardımcısı kadrolarına atanabilmek için Müsteşarlıklarda uzman veya merkez denetim elemanı olmak tercih sebebidir. Müsteşarlıklar kadrolu personelinden, 4 yıllık yükseköğretim kurumlarından veya bunlara denkliği Yüksek ğretim Kurulu tarafından onaylanmış yabancı fakülte ve yüksek okullardan mezun olanlar, Ekonomi Ataşesi ve Ticaret Ataşesi kadrolarına atanabilirler" hükümlerine yer verilmiştir.

Dâva dilekçesinde, (f) bendinin üçüncü ve dördüncü tümcelerinde yapılan düzenlemelerle, yurt dışındaki bir göreve sadece merkez memurlarının atanmasının öngörülmesinin ve belirli unvanlarda bulunanlar için kurumda en az üç yıl çalışmış olma koşulunun aranmamasının hem memur güvencesi, hem de yasa önünde eşitlik ilkesiyle bağdaştırılamayacağı, dolayısıyla Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık söz konusu olduğu ve yapılan düzenlemenin iptali gerektiği ileri srlmştir.

Anayasa'nın 10. maddesine yönelik inceleme, dâva dilekçesindeki savlara uygun olarak üçüncü ve dördüncü tümcelerdeki düzenlemeler yönünden ayrı ayrı yapılacaktır.

aa- nc Tmcede Yer Alan "Merkez Teşkilatı Birimlerinde" İbaresinin Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İncelenmesi

4059 sayılı Yasa'nın 1. maddesinde Hazine ve Dış Ticaret Msteşarlıklarının görevleri arasında, ekonomi politikalarının tesbitine yardımcı olmak ve bu politikalar çerçevesinde hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu iktisadî teşebbüsleri ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı ekonomik ve malî kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi, yurt dışı müteahhitlik hizmetleri, kambiyo rejimine ilişkin faaliyetlerin düzenlenmesi, dış ticaret politikalarının tesbitine yardımcı olmak, ikili ve çok taraflı ticari ilişkileri düzenlemek, uygulamak, uygulanmasının izlenmesini ve geliştirilmesini temin etmek gibi çok önemli hususlar yer almaktadır.

Eşitlik ilkesinin açıklandığı önceki bölümlerde de vurgulandığı gibi, yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Anayasa'nın amaçladığı eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi yadsınmış olmaz. Yurt dışında görevlendirilecek personelin merkez teşkilatı birimlerinde görevlendirilmiş olanlar arasından seçilmesinin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı düştüğü söylenemez.

Bütün bu düzenlemelerle güdülen amacın Müsteşarlıkların yurtdışı teşkilatlarında görevlendirilecek personelin belirli eğitim kurumlarından mezun olmuş, kurumlarında belirli süre görev yaparak mesleki yeteneği kanıtlanmış, yabancı dil bilen ve temsil yeteneği olanlar arasından seçilmesi olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Yasa'nın 7. maddesi (f) bendinin üçüncü tümcesindeki ibareyle ilgili Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık savı yerinde görülmemiştir. İptal isteminin reddi gerekir.

bb- (f) Bendinin Dördüncü Tmcesinin Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İncelenmesi

Yasa'nın 7. maddesi (f) bendinin dördüncü tümcesinde, üçüncü tümcede yer alan yurtdışı teşkilatına atanacaklar için müsteşarlıklar merkez teşkilatında fiilen en az üç yıldan beri görev yapmış olma zorunluluğunun, hizmetin gerektirdiği hallerde, Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı ve Genel Müdür için aranmayacağı kurala bağlanmıştır.

Dâva dilekçesinde, yurt dışı görevlere atanmada kurumda en az üç yıl çalışmış olmak koşulu getirilirken, kimi görevliler için bu sürenin aranmamasının hem memur teminatı hem de yasa önünde eşitlik ilkesiyle bağdaştırılamayacağı ileri sürülmüştür.

Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür için süre şartının aranmayacağına dair kural, hukuksal durumlardaki farklılık nedeniyle eşitlik ilkesini zedelediği gibi, aynı unvanları taşıyan herkes için geçerli olup, bu unvanları taşımayanlar arasındaki ayrım da önceki bölümlerde açıklandığı gibi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Açıklanan nedenlerle, dâva konusu kuralda Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

g- 4059 Sayılı Yasa'nın Geçici 3. Maddesinin Birinci ve Üçüncü Tümcelerinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

aa- Birinci Tümcenin İncelenmesi

Birinci tümcede, "Müsteşarlıklar merkez teşkilatında görevli personelden en az 4 yıllık yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlardan, 30.11.1997 tarihine kadar Müsteşarlıklar merkez teşkilatında en az üç yıl çalışmış olanlar, Kamu Personeli Yabancı Dil Seviye Sınavından en az C düzeyinde not almak kaydıyla, yaş sınırına bakılmaksızın, ilk açılacak yeterlik sınavından en fazla iki kez yararlanarak başarılı olanlar Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Uzmanı olmaya hak kazanırlar" denilmektedir.

Uzmanlık konusunda benzer düzenlemelere evvelce, 3274 sayılı "Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile bu kanunda değişiklik yapan 256 ve 508 sayılı KHK'lerde de yer verilmiştir.

Uzman yardımcılığı ve uzmanlıkla doğrudan ilgili düzenlemeler 4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (b) ve (c) bentlerinde yapılmıştır. Maddenin (b) bendinde "yönetmeliklerde belirtilen yabancı dillerden en az birini iyi derecede bilmek" koşulu getirilmiş, böylece, yabancı dil bilme koşulu mesleğe girişte ön koşul olarak aranmıştır.

aaa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde özetle, 4059 sayılı Yasa'nın Geçici 3. maddesiyle yapılan düzenlemeyle, 3274 sayılı Yasa'ya ek olarak çıkarılan 256 ve 508 sayılı KHK'lerin uzmanlıkla ilgili maddelerine konulmayan yabancı dil koşulunun getirildiği, böylece belirtilen KHK'lerle kazanılmış olan haklar korunmadığı gibi, yüksek okul mezunu memurlar arasında da ayrıcalığa yer verildiği, dolayısıyla aynı görevlerde çalışmakla beraber uzmanlık unvanını alamayan memurlar arasında Anayasa'nın eşitlik ilkesine ters düşen bir uygulamaya neden olduğu ve bu durumun da Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Evvelce 3274 sayılı Yasa, 256 ve 508 sayılı KHK'lerle yapılan düzenlemelerde yabancı dil sınavı yapılmaksızın, uzman olmaya hak kazanılması ile 4059 sayılı Yasa'nın dava konusu

geçici 3. maddesi birinci tümcesinde "kamu personeli yabancı dil seviye tespit sınavından en az (C) düzeyinde not almak" koşulunun öngörülmesi yasakoyucunun takdir alanı içerisindedir. Yeni düzenlemeyle, uzmanlık için yabancı dil sınavının getirildiği ve böylece önceki düzenlemelere göre uzmanlık koşullarını ağırlaştırarak eşitliğe aykırı davranıldığı savı geçerli değildir. Bu nedenle, dâva konusu tümcenin Anayasa'nın 10. maddesi ile bir ilgisi görülmemiştir.

İptal isteminin reddi gerekir.

Güven DİNÇER ve Lütfi F. TUNCEL bu görüşe katılmamışlardır.

bbb- Anayasa'nın 2. Maddesi Yönünden İnceleme Dâva dilekçesinde, Yasa'nın geçici 3. maddesi birinci tümcesi ile yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde, "Türkiye Cumhuriyetinin ... başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, ... ve sosyal bir hukuk devleti" olduğu belirtilmiştir. Yapılan düzenlemenin içeriği incelendiğinde, sınav sisteminin objektif bir kurala bağlandığı ve Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Güven DİNÇER ve Lütfi F. TUNCEL bu görüşe katılmamışlardır.

bb- Üçüncü Tümcenin İncelenmesi

Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülen Geçici 3. maddenin üçüncü tümcesinde, "534 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin iptal tarihinden işbu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süreler de dahil olmak üzere, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ihracat müdürü ve ihracat kontrol memuru kadrolarında görev yapmakta olanlardan hizmet süreleri üç yıldan az olanlar Dış Ticarete Standardizasyon Denetmen Yardımcılığı, hizmet süreleri üç yıldan fazla olanlar ise, Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenliği kadrolarına atanmış sayılırlar" denilmektedir.

Tümcede, görevlilerin bu Yasa'nın yayımlandığı tarihte Müsteşarlıklarda kimi yeni kadrolarına atanmalarının nasıl yapılacağı kurala bağlanmıştır.

Kurumda görevli tüm ihracat müdürü ve ihracat kontrol memurları için geçerli olan bu kuralın, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesini belirleyen 2. maddesi ve yasa önünde eşitlik ilkesini belirleyen 10. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Bu nedenle iptal isteminin reddi gerekir.

h- 4059 Sayılı Yasa'nın Geçici 4. Maddesinin İkinci Fıkrası Dördüncü ve Beşinci Tümcelerinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

aa- Dördüncü Tümcenin İncelenmesi

Geçici 4. maddenin ikinci fıkrasının dördüncü tümcesinde, "Halen müsteşarlıklar merkez teşkilatlarında 28.7.1967 tarihli ve 933 sayılı Kanun ile 506 sayılı Kanuna tabi olarak çalışanlar ile kadroları başka kurumlarda bulunmak kaydı ile istihdam olunan personel, Başbakanlık merkez teşkilatında görevli personelin yararlandığı fazla çalışma ücretinden aynı usul ve esaslara göre 3.6.1994 tarihinden geçerli olmak üzere yararlanırlar" denilmektedir.

Çeşitli Bakanlık, Müsteşarlık ve Genel müdürlükler uhdesinde bulunan, hazine ve dış ticaretle ilgili görevler, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının kurulmasından sonra bu Müsteşarlığa aktarılmış ve belirtilen kuruluşların bu bölümlerinde görevli personelde, ya Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilmiş ya da kadroları kurumlarında kalmak üzere Müsteşarlıklarda görevlendirilmişlerdir.

Nitekim, 17.7.1991 günlü, 436 sayılı KHK'nin 8. maddesi ile 3274 sayılı Yasa'nın 32. maddesine eklenen fıkra, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü ve Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü ile taşra teşkilatı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan ayrılarak Hazine ve dış Ticaret Müsteşarlığına bağlanmış, aynı KHK'nin geçici 9. maddesi ile de, adı geçen birimlerin vizeli kadrolarında 5.7.1991 günü itibariyle görevli olan personel, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilmiştir. Geçici 12. maddenin ikinci fıkrası ile diğer kamu kurumlarından DP.T. Müsteşarlığında geçici olarak görevlendirilenlerden Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilenlerin sözleşmelerinin 31.12.1991 tarihine kadar devam edeceği, üçüncü fıkrasında da kadrosuz olarak sözleşmeli çalışanlardan uygun görülenlerin sözleşmelerinin 33. maddenin (a) bendinin ikinci fıkrasına göre, en çok iki yıl daha yenilenebileceği hükme bağlanmıştır.

3.9.1993 tarih ve 508 sayılı KHK'nin 31. maddesiyle 3274 sayılı Yasa'ya eklenen, ek madde 1. ile "Sigorta hizmetler ile ilgili olarak 25.6.1927 tarih ve 1160 sayılı, 29.6.1956 tarih ve 6762 sayılı, 21.12.1959 tarih ve 7397 sayılı, 13.10.1983 tarih ve 3143 sayılı Yasalar ve diğer mevzuatla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na verilmiş olan görev ve yetkiler, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na devredilmiş", Ek madde 2. ile de, "933 sayılı Kanunun sözleşmeli eleman çalıştırılmasına ilişkin hükümleri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında uygulanamaz" hükmüne yer verilmiştir.

508 sayılı KHK'nin geçici 20. maddesinin son fıkrası son tümcesinde, KHK'nin yürürlüğe girdiği tarihte hizmet süreleri 15 yıl ve daha fazla olanlardan, bu fıkra hükümlerine göre intibak yapılmasını ve hizmet birleştirilmesini istemeyenlerin, münhasıran emeklilikleri yönünden hizmet sürelerinin sonuna kadar SSK ile bağlılıkları devam ettirilir hükmü getirilmiştir.

508 sayılı KHK'nin Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesinden sonra çıkarılan 534 ve 535 sayılı KHK'lerin 30 ve 31. maddelerinde "Müsteşarlık merkez teşkilatı kadrolarında fiilen çalışan personel, Başbakanlık merkez teşkilatında görevli personelin yararlandığı fazla mesai ücretinden aynı usul ve esaslara göre yararlandırılır." hükmü bulunduğu halde, başka kurum ve kuruluşlardan gelenlerle, 506 sayılı Yasa'ya tabi olarak çalışanlar hakkında açıkça bir hükmün yer almaması ve KHK'lerin yayımlandığı 3.6.1994 gününden sonra merkez teşkilatında çalışan ve aynı durumda olan personelin sözü edilen hükümden yararlanamaması nedeniyle, 4059 sayılı Yasa'da iptali istenilen kural getirilmiştir.

Dâva dilekçesinde, fazla çalışma ücretiyle ilgili bu düzenlemenin eşitliği ortadan kaldırdığı ve Anayasa'nın 2., 10., 55. ve 128. maddelerine aykırılık oluşturduğu savında bulunulmuştur.

aaa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Yasa'nın 7. maddesi (e) bendinin beşinci tümcesiyle ilgili bölümünde de açıklıkla belirtildiği gibi, Başbakan'a bağlanmış olan Müsteşarlıkların merkez teşkilatında çalışan tüm personelin, Başbakanlık Merkez Teşkilatı çalışanlarının 3056 sayılı Yasa uyarınca

yararlandıkları fazla çalışma ve diğer haklardan yararlandırılmaları, yasa önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

İptal isteminin reddi gerekir.

bbb- Anayasa'nın 2., 55., ve 128. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 2., 55. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Müsteşarlıklar merkez teşkilatında çalışanların yararlandığı fazla çalışma ücretinden, aynı usul ve esaslara göre 3.6.1994 gününden geçerli olmak üzere yararlandırılmalarına yönelik kuralın, Anayasa'nın hukuk Devleti ilkesiyle ilgili 2. maddesine, ücrette adalet sağlanması ilkesiyle ilgili 55. maddesine ve kamu hizmeti görevlileriyle ilgili kuralları belirleyen 128. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle, belirtilen kurala yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

bb- Beşinci Tümcenin İncelenmesi

Tümce ile, bu Yasa'nın yayımı tarihinde uzman unvanına haiz olmayan ancak sözleşmeli olarak istihdam edilen Şube Müdürleri ile yüksek okul mezunu olup Şube Müdürü unvanını almış diğer personelin de sözleşmeli olarak çalıştırılmasına devam olunacağı kurala bağlanmıştır.

4059 sayılı Yasa'da Şube Müdürleri ile ilgili asıl düzenleme 7. maddenin (a) bendinin üçüncü tümcesinde yer almaktadır. Buna göre, " Müsteşarlıklarda, ... ana hizmet birimlerine Şube Müdürü kadrolarına atanacaklarda uzman veya müsteşarlık merkez denetim elemanı olmak şarttır". Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte Müsteşarlıklarda uzman olmayan ancak sözleşmeli olarak istihdam edilen şube müdürleri ile, şube müdürü unvanını almış ve sözleşmeli olarak çalıştırılan yüksek okul mezunu diğer personel bulunmaktadır. İptali istenilen beşinci tümce ile yapılan, geçici bir düzenlemedir. Bu tür geçici düzenlemelerde, önceki hükümlerle, yeni getirilen hükümler arasında uyum sağlanması amaçlanmaktadır.

Dâva dilekçesinde, geçici 4. maddenin ikinci fıkrası beşinci tümcesi ile yapılan bu düzenlemenin Anayasa'nın 2., 10. ve 55. maddelerinde ifadesini bulan hukuk devleti, yasa önünde eşitlik ve ücrette adalet ilkelerine olduğu kadar, 128. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

aaa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva konusu kural, 4059 sayılı Yasa'nın yayımı tarihinde uzman unvanını haiz olmayan ancak sözleşmeli olarak istihdam edilen kimi görevlilerin sözleşmeli olarak çalıştırılmasına devam olunmasıyla ilgili bir düzenlemedir.

Yasa önünde eşitlik ilkesinin incelendiği önceki bölümlerde de vurgulandığı gibi, aynı konum ve durumda bulunan bütün personel için geçerli olan bir kural, yasa önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Bu nedenle, belirtilen tümceye yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

bbb- Anayasa'nın 128. Maddesi Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, yapılan geçici düzenlemenin Anayasa'nın 128. maddesine de aykırılığı ileri sürülmüştür.

Yasa'nın 7. maddesinin (e) bendi birinci tümcesinin, Anayasa'nın 128. maddesi yönünden incelendiği bölümünde de belirtildiği gibi, "Sözleşmeli personel" Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "diğer kamu görevlileri" arasında yer almaktadır.

Bu nedenle, 4059 sayılı Yasa'nın geçici 4. maddesinin ikinci fıkrası beşinci tümcesi ile yapılan düzenleme, Anayasa'nın 128. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.

İptal isteminin reddi gerekir. x

ccc- Anayasa'nın 2. ve 55. Maddeleri Yönünden İnceleme

İptali istenilen düzenlemenin, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesinin belirlendiği 2. maddesi ve ücrette adalet sağlanmasıyla ilgili 55. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Bu nedenle, Anayasa'nın 2. ve 55. maddelerine yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

1- 4059 Sayılı Yasa'nın Geçici 4. Maddesinin Üçüncü Fıkrası İkinci Tümcesinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Yasa'nın belirtilen tümcesinde, "Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında Hazine ve Dış Uzmanı veya Hazine Müsteşarlığında Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Müsteşarlığında Dış Ticaret Uzmanı unvanını almış olanlar ile müsteşarlıklarda Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Genel müdür, İHukuk Müşaviri, Personel Dairesi Başkanı, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı, Genel Müdür Yardımcısı kadrolarında bulunanlar durumlarına göre "Hazine uzmanı" veya "Dış Ticaret Uzmanı" unvanını; Hazine ve Dış Ticaret Uzman Yardımcısı, Hazine Uzman Yardımcısı, Dış ticaret Uzman Yardımcısı unvanlarını haiz olanlar ise, "Hazine Uzman Yardımcısı" veya "Dış Ticaret Uzman Yardımcısı" unvanını bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte başka bir işleme gerek kalmaksızın almış sayılırlar" denilmektedir.

İkinci tümce ile yapılan düzenlemenin birinci bölümünde, Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığında uzman unvanını almış olanların durumlarına göre, "Hazine uzmanı", "Dış Ticaret Uzmanı", "Hazine Uzman Yardımcısı", "Dış Ticaret Uzman Yardımcısı" unvanlarını, ikinci bölümünde de müsteşarlıklarda Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür ve Hukuk Müşaviri ile birlikte kimi üst düzey görevlerde bulunanların durumlarına göre, "Hazine Uzmanı", "Dış Ticaret Uzmanı", "Hazine Uzman Yardımcısı" ya da "Dış Ticaret Uzman Yardımcısı" unvanlarını, bu Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte başkaca bir işleme gerek kalmaksızın almış sayılacakları hükme bağlanmıştır.

Dâva dilekçesinde, bu düzenleme ile aynı hizmeti veren kimi kamu görevlileri arasında ayırım yapıldığı, örneğin sayılan unvanlar arasında Hukuk Müşavirine yer verilmesine karşın, aynı görevi yürüten Hukuk Müşavirine yer verilmemesinin özlük hakları açısından ayrımcılığın ifadesi olduğu, eşit unvanlar arasında eşit uygulamaya yer verilmemesinin Anayasa'nın 2., 7., 10., 55. ve 128. maddelerine aykırılık oluşturduğu ve yapılan düzenlemenin iptali gerektiği ileri sürülmüştür.

aa- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Geçici 4. maddenin üçüncü fıkrasının ikinci tümcesi ile, uzman unvanını önceden almış personelle, kimi üst düzey görevlilerin hepsi için geçerli bir intibak düzenlemesi yapılmaktadır. Bu kuralda yasakoyucu tarafından görevlerin önem ve konumuna göre sınırlama getirilmesi ve hukuk müşavirlerine yer verilmemesi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Bu nedenle, aynı hukuksal konum ve durumda bulunanların hepsi için geçerli olan bu düzenlemenin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

bb- Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. Maddeleri Yönünden İnceleme

Dâva dilekçesinde, yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 2., 7., 55. ve 128. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dâva konusu düzenlemenin Anayasa'nın, hukuk devleti, yasama yetkisinin devredilmezliği, ücrette adalet sağlanması ve kamu hizmeti görevlileriyle ilgili kurallarının belirlendiği 2., 7., 55. ve 128. maddelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Belirtilen Anayasa maddelerine yönelik iptal isteminin reddi gerekir.

C- İptal Hükmünün Yürürlüğe Gireceği Gün Sorunu

Anayasa'nın 153. maddesinde, Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin olduğu, yasa, yasa hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümlerinin, iptal kararlarının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkacağı, gereken hallerde Anayasa Mahkemesi'nin iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabileceği, bu tarihin, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemeyeceği, iptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, iptal kararının ortaya çıkardığı hukukî boşluğu dolduracak yasa tasarısı veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlayacağı kurala bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinde de, Anayasa'nın 153. maddesindeki benzer hükümler yer almaktadır.

4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (e) bendinin üçüncü tümcesi, Anayasa'ya aykırı görülerek iptal edilmiştir. Tümcenin iptali nedeniyle hukuksal bir boşluk doğmakta ve bu da kamu düzenini bozucu nitelikte görülmektedir.

Bu nedenlerle, Yasa'nın 7. maddesi (e) bendinin iptaliyle ilgili hükmün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

V- SONUÇ

9.12.1994 günlü, 4059 sayılı "Hazine Müsteşarlığı İle Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"un:

A- 7. maddesinin;

1- (a) bendinin üçüncü ve dördüncü tümcelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- (c) bendinin altıncı tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

3- (e) bendinin;

a- Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci tümcelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b- Üçüncü tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Güven DİNÇER'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4- (f) bendinin üçüncü ve dördüncü tümcelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B- Geçici 3. maddesinin,

1- Birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Güven DİNÇER ile Lütfi F. TUNCEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- Üçüncü tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C- Geçici 4. maddesinin,

1- İkinci fıkrasının dördüncü ve beşinci tümcelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2- Üçüncü fıkrasının ikinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- 7. maddesinin (e) bendinin üçüncü tümcesinin iptali nedeniyle doğan hukuksal boşluk, kamu düzenini bozucu nitelikte olduğundan Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

13.12.1995 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN

Esas Sayısı : 1995/11
Karar Sayısı : 1995/63

Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Samia AKBULUT	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/11

Karar Sayısı : 1995/63

1- Dava konusu kural, sözleşme usul ve esaslarının, sözleşmeli personel kadrolarının ve ücretlerinin tesbitinin Bakanlar Kurulu'nca yapılacağını öngörmektedir.

Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen kural, bütün kamu görevlilerinin istihdamı ile ilgili genel kurallara olmakla beraber bu kuralın, istihdam biçimleri ile kurumlar yönünden uygulamasında farklılıklar arzemesi doğaldır. Bu farklılıklar yasalardaki değişik düzenlemelerde görüleceği gibi kimi özellik arzeden personelin istihdamının, yasalarda veya idarî metinlerde düzenleme boyutlarında da görülebilir.

Sözleşmeli personel istihdamı Türk İdare Hukukunda istisnai bir yoldur. Dışişleri Bakanlığı'nın sözleşmeli personel çalıştırma ihtiyacı ve yetkisi, Atom Enerjisi Komisyonu'unkinden doğal olarak farklıdır. Bunların yasal düzenleme alanından düzenleyici idarî metinler alanına kaydırılması devletin işlerliği yönünden doğaldır. 128. maddedeki kuralın, devletin temel yapısını veya temel hak ve hürriyetleri düzenleyen Anayasa hükümleri gibi değil, düzenlediği idarî alanın, gerektirdiği esneklik içinde yorumlanması gerekir.

Ayrıca 657 sayılı Kanun'un çıktığı günden bu yana kadro ve aylıklar yürütme organınca tesbit edilmektedir. Devletin temel istihdam biçimi için uygulanan fiilî ve hukukî yapının, içeriğinde hiçbir güvence sistemi taşımayan sözleşmeli personel için tanınmaması hukuk ve idare hayatımız için önemli bir açmazdır.

Bu nedenlerle 7. maddenin (e) bendinin üçüncü tümcesinin iptaline karşıyım.

Esas Sayısı : 1995/11
Karar Sayısı : 1995/63

2- Geçici 3. maddenin birinci tümcesinin iptali gerektiği kanısındayım. Bu konuda sayın Lutfi F. TUNCEL'in açıkladığı gerekçeye aynen katılıyorum.

Başkanvekili

Güven DİNÇER

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1995/11

Karar Sayısı : 1995/63

9.12.1994 günlü, 4059 sayılı Yasa'nın Geçici 3. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesi: "Müsteşarlıklar merkez teşkilatında görevli personelden en az 4 yıllık yüksek öğretim kurumlarından veya bunlara denkliği kabul edilen yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlardan, 30.11.1997 tarihine kadar Müsteşarlıklar merkez teşkilatında en az üç yıl çalışmış olanlar, Kamu Personeli Yabancı Dil Seviye Tesbit Sınavından en az (C) düzeyinde not almak kaydıyla, yaş sınırına bakılmaksızın, ilk açılacak yeterlik sınavından en fazla iki kez yararlanarak başarılı olanlar Hazine Uzmanı veya Dış Ticaret Uzmanı olmaya hak kazanırlar" şeklindedir.

Dava dilekçesinde özetle; 3274 sayılı Yasa'ya ek olarak çıkarılan 256 sayılı KHK'nin 7. maddesinin (a), (b) ve (c) bentlerinde düzenlenen hükümlere göre, 4 yıllık yüksek öğretim kurumlarından mezun olan ve 7 yıl hizmeti bulunan memurlara herhangi bir ön şart getirilmeksizin uzman unvanının verildiği, yine 508 sayılı KHK'nin geçici 76. maddesi ile yüksek okul mezunu olup 6 yıl çalışanlara da bu unvanın verildiği, 4059 sayılı Yasa'nın Geçici 3. maddesinde, uzmanlık titrini alabilmek için belirtilen KHK'lerde yer almayan yabancı dil sınavı şartının getirilmesiyle bir anlamda yüksek okul mezunu olarak çalışan memurlar arasında ayrıcalığa yer verildiği, dolayısıyla eşit görevlerde çalışmakla beraber uzmanlık titrini alamayan memurlar arasında eşitlik ilkesine ters uygulama yapıldığı, bu nedenle yapılan düzenlemenin Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği savında bulunulmuştur.

4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (b) bendine göre uzman yardımcılığına atanacaklarda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde sayılan şartlara ek olarak yer alacak hususlar belirtilmiş, bunlar arasında "yönetmeliklerde belirtilen yabancı dillerden en az birini iyi derecede bilmek ..." koşulu da sayılmıştır.

Yasa'nın öngördüğü yönetmeliklerden birisi olan, Dış Ticaret Müsteşarlığı Uzman Yardımcılığı yarışma ve uzmanlık yeterlik sınavı yönetmeliğinin, uzman yardımcılığı yarışma sınav şartlarını belirleyen 5. maddesinin (d) bendinde "İngilizce, Almanca, Fransızca veya Müsteşarlıkça tesbit edilecek diğer yabancı dillerden en az birini iyi derecede bilmek gereklidir"

koşulu yer alırken, aynı yönetmeliğin 9. maddesinin (a) bendinde de, "yarışma sınavının birinci aşamasında yabancı dil sınavı yapılır. Bu sınav baraj niteliğinde olup, bu sınavdan 100 üzerinden 70 puan alınması zorunludur. 70 puan barajını aşamayan adaylar diğer sınavlara katılamazlar.

Yabancı dil sınavı Müsteşarlıkça belirlenecek esaslar dahilinde bir yüksek öğretim kurumuna ve/veya yüksek öğretim kurulu öğrenci seçme ve yetiştirme merkezine yaptırılır" hükmüne yer verilmiştir.

Aynı yönetmeliğin uzman olabilmek için gerekli sınav koşullarını belirleyen 18. maddesinde ise: "Yeterlik sınavı; bir tez hazırlanması, yabancı dilde kompozisyon ve yazılı bir metnin yabancı dile çevrilmesi ile aşağıda belirtilen konularda sözlü sınav yapılması şeklinde üç aşamada yapılır :

a) Güncel Türkiye ve dünya ekonomisi ve ticareti,

b) Dış ticaret, uluslararası ticarî düzenlemeler,

c) Müsteşarlığın görevleri, teşkilat yapısı, idarî işler, personel ve protokol uygulamaları" denilmiştir.

Görüldüğü gibi, ne 4059 sayılı Yasa'nın 7. maddesinin (b) bendinde sözü edilen uzman yardımcılığı sınavında, ne de (c) bendinde sözü edilen uzman yeterlik sınavında, Yasa'nın Geçici 3. maddesinin birinci cümlesindeki Müsteşarlık teşkilatında görevli personelin yeterlik sınavında uygulanacağı belirtilen "Kamu Personeli Yabancı Dil Tesbit Sınavından" söz edilmemektedir.

4059 sayılı Yasa'nın Geçici 3. maddesinde sözü edilen Kamu Personeli Yabancı Dil Tesbit Sınavı; 27.6.1988 günlü, 375 sayılı KHK'nin, 18.5.1994 günlü, 527 sayılı KHK'nin 29. maddesi ile değişik 2. maddesine göre yapılmaktadır. Buna göre:

"Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu, 2802 sayılı Hakim ve Savcılar Kanunu ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta olan personelden, (EK ilave: 6.7.1995-KHK-562/13 md.) kadroları karşılık gösterilmek suretiyle sözleşmeli olarak çalışan personel dahil, Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesi Başkanlığınca müştereken belirlenen dillerden yine bu iki kurum tarafından tesbit olunan esas ve usuller çerçevesinde her yıl Mayıs ve Kasım aylarında yapılan seviye tesbiti sınavında;

A düzeyinde başarılı olanlara 750,

B düzeyinde başarılı olanlara 500,

C düzeyinde başarılı olanlara 250,

Gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan tutarda bilinen her bir yabancı dil için yabancı dil tazminatı damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmadan ödenir. Bu tazminata hak kazanmada ve ödemelerde aylıklara ilişkin hükümler uygulanır.

..."

Görüldüğü gibi burada sözü edilen kamu personeli Yabancı Dil Seviye Tesbit Sınavı Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesi Başkanlığı'nca müştereken belirlenen dillerden, yine bu iki kurum tarafından tesbit olunan usul ve esaslar çerçevesinde yapılmakta, sonuçta başarılı olanlara da devletçe bir ödemede bulunmaktadır. Bu sınavla, kamu personelinin işe alınmaları sırasında yapılan yabancı dilbilgisinin tesbiti sınavı arasında bir benzerlik bulunmamaktadır.

Bir kamu kurumunun, personelinin yeterlik sınavında uygulanacak kuralı ayrı ayrı saptamasının yasal bir dayanağı olması gerekir. Uzman yardımcılığından uzman olacak personelde, bir tez hazırlanması, belirli konularda bilgi sınavına tabi tutulması, yabancı dilde kompozisyon ve yazılı bir metnin yabancı dile çevrilmesi bütün personel için geçerli olması gerekirken Geçici madde 3'de sözü edilen personelin uzmanlık sınavında ayrıca bir de Kamu Personeli Yabancı Dil Seviye Tesbit Sınavından geçirilmesi ve bu sınavda da en az (C) düzeyinde not alması kaydının konulması Anayasa'nın 10. maddesinde sözü edilen eşitlik ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Kaldıkı, Yasa'nın 7. maddesinin (b) bendinde sözü edilen uzman yardımcıları da mesleğe ilk girişlerinde "KamuPersoneli Yabancı Dil Seviye Tesbit Sınavı"ndan geçirilmemektedir.

Yasa ile getirilen bir kuralın genel olması ve Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesini zedelememesi gerekir. Bir kuruma alınacak personel için uygulanacak esaslar, genellik ve eşitlik ilkelerine aykırı olmamalıdır. Yabancı dil seviye tesbit sınavının bütün personel için benzer esasları içermesi gerekir.

Bu nedenlerle 4059 sayılı Yasa'nın Geçici 3. maddesinde yer alan, "Kamu Personeli Yabancı Dil Seviye Tesbit Sınavından en az (C) düzeyinde not almak kaydıyla" hükmünün Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ve Yasa'nın bu tümcesinin iptali gerektiği görüşüyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Lütfi F. TUNCEL